

هونه رو ده سه‌لاقیک.. بو یاد‌کردن‌وه

سیروان شهریف-لندن

که م نین ئه و تراژیدیانه‌ی لەبەردەم مماندان بو
یاد‌کردن‌وه وەک مروّه گەلیک کە کوردستانمان
کردووه بەخاک و کوردبوونیش بەنەت‌وه.
ھەرچەند ئەمە ئه و مانایه ناگەیەنیت کە کورد
خاوهنى ئەفراندىنیت لەیاد‌کردن‌وهدا، بەلکە کورد
خاوهنى تراژیدیا گەلیکە بۆ زیاد‌کردنی دەسەلاتى
یاد‌کردن‌وه.
ھەموو پیکهاتەیەکى دوست بوو لەگەردووندا
تۇپەيە لەون بۇونى خۆى بەردەوام دەھېۋىت تا دوا
ئەندازە خۆى لەو دەسەلاتى ون بۇونە بشارىت‌وه و
خاوهندارىتى زەمەنیخى درىز بکات بۆ مانەوهى
لەزیانداو ساتە نويكائى ناو زیانى خۆى لەنزيكەوه
بىبىتت. بەلام تا چەند دەتوانىت سەركەوت تۈوبىتت
لەبەردەم ئەم خۆپاراستنەدا.. بەچ ئەندازەيەك
مەوداکائى نیوان ئه و وون بۇونە فراوان ئەبىت.. ئه و
سنورانە كامەن دەتوانن و نمانكەن لەون بۇون؟..

يەكىك لەو چەمکانه‌ی مروّقەكان لەزیاندا نرخى
پىئەدەن و دەيكەنە پرسىيار لەبەردەم زاكىرىە
خۆيانداو دواتر لەچ ھەندىن خويىندن‌وهى جياوازدا
مانا بەبۇونى ئه و پیکهاتەيە ئەدەن چەمكى
ياد‌کردن‌وه يە.. زیان خالى نىيە لەو زەمەنائى
دەيانەۋىت دەسەلات بەمانەوهى خۆيان بەنە و
ھەيمەنەي ساتەكانى ئايىنە بکەن و دواجار ئايىنە
بکەنە پىگەي خۆ دووبارەکردن‌وه و بەزىندوو
راڭرتى زەمەنە لەدەستتچوەكان. دەكريت بلىن
چاوگەي ئەم بېركردن‌وه يە لەو ساتەوه لەدایك
ئەبىت کە هەستكىردن بەدەسەلاتى ترس و ونبۇونى
جەستەمانى پېرىرىدىت لەگومان و شەرم.. شەرم
لەپابىدووی پې لەتاريکى و دوكەل شەرم لەو
ساتانەي کە زمانى جەنگ سادەتلىن زمانى وتن
بۇون و مروّقەكانىش بەردەوام هاوكىيىشەيەكى ونى
نیوان مەرگ و زیان بۇون..

جیاواز بەیەکتر.. شیوازیک یادکردنەوەی ھەموو ئەو شتائەن کە ھیمان بۇ جوانى مرۆڤو دەرخستەی جوانکارى و دەسەلاتى بەخشىنى مانا بەزىان کە بەيادهورىيە جوانەكان ئەناسرىت و ھەمېشە مرۆڤ خۆى بەخاوهنى راستەقىنە ئەم جۆرەيان ئەزانىت.

يادهورىيە جوانەكان:

ئەكىرىت بلىيەن مەبېست لەم جۆرەي یادکردنەوە دەرخستە ئەو ساتائەيە كە مرۆڤەكان دەيانەوېت بى دوودلى خويان بەخاوهنى راستەقىنە رووداوهەكان بىزىن.. وە رووداوهەكان و ساتى خولقاندىيان بەجۆریك لەئازايەتى پۇلىن ئەكەن، چونكە ئاشكرايە مرۆڤ خالى نىيە لەو ھەزەي دەيەوېت وەك قارەمانىك خۆى پىنناسەبکات. بەپىچەوانەشەوە ھەندى جار بۇ گېشتن بەم دەسەلاتە ئامادەي تەواوى ھەيە كە گەورەترين گەمەي مەرگ لەزىيانى خۆى بکات. چونكە لەكلتورى مرۆفایەتىدا قارەمانىتى دەسەلاتى پەخش بۇنى ھەيە بەسەر مرۆڤەكاندا.. بەو مانايىيە تەواوى مرۆڤەكان خەون بەگەشتىن بەكەشتن بە دەسەلاتەوە ئەبىنن. ھەلېت مەبېستم بەكارھىنانى وشەي قارەمان بەتهنە پىاوه سەركەوتتووهەكانى جەنگ نىيە، بەلكو لاي من مرۆڤ توانى لەھەر گەمەيەكى زياندا براوهېتتى بەشىكە لەقارەمانى چونكە قارەمانى دوا ھەنگاوى سەركەوتتە لەھەر كارىكدا. گەشتىن بەخالى مەبېست لەھەر پرسىيارىكدا.

دواتر مرۆڤەكان زۇر بەخىرايى لەو رووداوانە نزىك ئەبنەوە كە بارگاوابىان ئەكتات بەقارەمان بۇون.. بەو مەبەستەي گەر نەبنە كەسى يەكەم لەقارەمان بۇوندا دەتوانىن بارگاوابى بن بەو دەسەلاتە. زياتر ئەم جۆرەيان لەيادە حزبىيەكاندا ئەبىنرىت.. كە جۆریكە لەدابەشكەرنى دەسەلاتى تاك بەسەر ھەموو ئەندامانى گروپەكە بى جیاوازى بەو مانايىيە

بەلام دواجار زەمن ھەموو ئەو خەوانە دەخنکىيىت و ھىننە لەوبۇنمەن نزىك دەكتەوە تا ون دەبىن لەناو ئەو نادىارەدا كە زەمن دروستى دەكتات.

مرۆڤ بەردهوام دەيەوېت دەسەلاتىكى پارسەنگى هەبىت بۇ پېركەرنەوەي لەۋازى خۆى لەبرەدم تىپەپىنى زەمندا، بەشىوھەيەكى بەرفراوان دەيەوېت لەپىگەي یادکردنەوەوە دەزە دەسەلاتىك بۇ لەۋازى خۆى دروست بکات. وە تراژىديا رابىردووهەكان جارىكى تر بەھىنېتەوە زىيانى نويوھ لەپىگەي يادکردنەوەوە.

ئەمەش تا ئەو ساتەي تراژىدياكان سات لەدواى سات لەزىيابۇوندان و وە ساتە نویكان ھىننە كورت ئەبىنەوە كە ناتوانى جىڭەي تەواوى يادهورىيەكانى رابىردوو بکەنەوە.. دواجار بەنەچارى خۆمان لەھەندىكىيان بى ئاكا ئەكەين و بەردهوامى بەھەندىكى تر ئەدەين.

يادکردنەوە ياخود دەسەلاتى مانەوە:

ھەموو دروست بوهەكان لەبرەدم ئەگەرى وون بۇوندان.. ون بۇونىش دەتوانىت تەواوى شتەكان لەدىيۈ نادىارى خويدا بەھىنېتەوە، دەركەوتتى ھەر پىكەتەيەك ئاماژەيە بۇ ون بۇونىشى، لەھەمان ساتدا مرۆڤ دروست ئەبىت ھەرچەندە بەئاكا يە لەون بۇنى خۆى مەبېستم لەوبۇونى مرۆڤە لەپروى جەستە وەك گىيانىكى زىندىوو بەردهوامى بەمانىي خۆيان بەدن.. بەلام ئۇوهى بەدىزايىي زەمن لەكەل مرۆڤ ھاتوهۇ زيان لەدواى زيان خۆى گواستۇتەوە بۇ ئىيمەو دواتر لەپەوتى خۆى نۇوهستاوهۇ دەيەوېت ھەموو ئايىنەش بکاتە شوينى مانەوەي خۆى چەمكى يادکردنەوەيە لەزىياندا. مرۆڤ يادى شتەكانى رابىردوو ئەكتەوە بىئەوهى فلسەفە داخراوهەكانى ئەو چەمكەمان بۇ ئاشكرا بۇوبىت. بەمانايىك يادکردنەوە بەش دەبىت بۇ دوو شىۋازى

کهسى قاره‌مان به‌تهنها بۆ خۆى نىيە و ئەوهى دەيکات و ئەوهى لەپايدوودا كردويەتى هەمۇنى دەچىتە كتىبخانەي حزىبه‌و دواجار دەبىت ئە چاوه‌پرى بکات جاريّكى تر لەحزىبه‌و بەشىك لەقاره‌مانىيىتى خۆى دەستكەۋىتەوە. لەوهش دلّىيانىن كە هەر خزىھ دەتوانىتە جاريّكى تر روتى بکاتەوە لەو دەسەلاتەو وەك كەسييّكى ئاسايى بەزىيانى بناسىيّنەوە.. شىّوازىيّكى تر لەياكىردىنەوەي شتائىك كە تەواو بەپىچەوانەوە مروّف لە هەمۇ دەسەلاتىكى جوان دائىماللىت و وەك گىيانەورىكى دېنده بەزىيانى ئەناسىيّنەت.

ياده‌وھرىيە نەخوازراوەكان:

لەم شىّوازى يادكىردىنەوەدا بەتمەواوى مانا بەپىچەوانەي يەكەمەوە هىچ مروّقىك ئامادەي نىيە خاوهندارى ئەم جۆرەيان بکات و هەمۇ يەكىك دەھىھوپىت بەدۇورتىرين پىيۇھەر خۆى بەم رووداوانە بناسىيّنەت..

تەنانەت ئەو كەسانەي كاراكتەرى سەرەكى ئەم جۆرە رووداون بەجۆرەكى لەجۆرەكان

هونهرو مانا ياهكى تر بۇ يادگردنوه:

رهنگه هونهرو ئەمپۇ لەزىاندا لەھەمۇو
شىتكانى تر زياتر خۆى گرفتارى ئەو چەمكە
كردىتت كە بېيادىرىنوه ناودەبىرىت. لەگەل ئەوهى
بېشىكى سەرەكى مانا ياهنەر بىرىتتىيە
لەدروستكىرن و خولقاندى ستاتىكى لەزىاندا، بەلام
ناكىرىت لەوهش بى ئاكايىن كە ھاواكت
يادگردنوهش دەبىتتە يەكىكى تر لەو كارانە ئەمپۇ
هونهربەزىانى ئەبەخشىت.. ئىدى ئەوه تا چەند
رۇلى راستەقىنەي هونهره ياخود ويستىكى
تايىبەتى هوننەرمەندە لەبەئەنجام گەياندىنى ئەو
كارەدا ئەوهيان رەنگە هيىندە ئاسان ئەبىت بۇ
دەستنىشانكىرن و پىويستە ئەوهش بلىم ھەرگىز
مەبەستم ئەو كارە بازىغانىانە نىيە كە لەزىئە ناوى
هونهدا لەھەندى بۇنەو ساتى يادگردنوهدا
پىشكەش ئەكىرىت، چونكە ئەو جۆرە كارانە پىش
ھەموو كەس.. كەسى ئەنجامدەر يارى بەھەستى
خۆى دواجار بىنەرەكانىشى ئەكت. مەبەستى من
ئەو كارانە يە كە بەتەواوى مانا لەبازنە هوننەدا
جىيگەي خۇيان دروست كردۇ.

هوننە يادى شتەكان ئەكتاتىوه، بەلام جىاواز
لەوهى واقع بەرھەمىھىنناوه ياخود گىپرانەوهى
ھەمان شتەكانى ژيانە، بەلام بەدارپشتنەوهىكى
نوى و لەپىر لەستاتىكىواه.. بەمانايەك ستاتىكى
ئەبىتت دەسەلاتىيە كەم لەگىپرانەوه رووداوى
مەبەستدا. هوننەرمەند وردىيەن لەوهى ناسكىترين
خال ئاشكرا بكت لەيادىرىنوهدا.. ئەو دەبىتت
جىاواز لەكارى حىكايەت خوازىك كاربكت.. هوننە
كۈپى ژيان ئاكات وەك ئەوهى ھەيە يان جىاواز
لەكارى مىۋۇنۇوسىك كە يەكىك لەو چەمکانەي
ئەوى پى مەحکوم ئەكىرىت راستىگۆيىھ لەگىپرانەوهى
شتەكاندا. بەلام هوننەرمەند بەپىچەوانەوه خاوهنى
دەسەلاتىكى ترە بۇ گۆپىنى مانا ھەندىك جار ئەو

بېيادىرىنوهى ئەم جۆرە رووداوانە دەھىيەۋىت
چى بلىت؟ وە بەكىيى ئەلىت؟ ئىيمە دەزانىن
لەجەنگە جىيانىيەكانى رابىردوودا رېزەھى مەركى
مروۋ لەبەرزىرىن ئاستدا بۇو ژيانىش
بەپىچەوانەوه.. بەلام لەوهش دەنلىيان
يادگردنوهى ئەو رابىردوودا رېڭە لەبەردهم
ئەگەرى خولقاندى جارىكى تر ناگىرن. كەواتە
بەتەنها گىپرانەوهى رابىردووەكى تارىكەو
پىتەسەي كۆمەلە مروقىكى ناشرينى كە ئىستا
زۆرىيەيان لەبەردهم ژياندانىن. كەواتە دەتوانىن
بلىيەن لەھەردوو دۆخەكەدا مروۋ دەھىيەۋىت
خاوهنى دەسەلاتىيە مانەوهېبىت: رەنگە ئەوهى
لىزەدا خۆى ئەكتاتە بابەتى سەرەكى مانەوهېبىت
ياخود بەمانا گشتىيەكە ئەمرى بىت، ئىدى چى
ئەمانكاتە خاوهنى ئەو دەسەلاتە گىرنگ ئەبىت.
ئىيمە بەتىپەپىنى رۆزەكانى ژيان دلخوش نىن و
بەپىچەوانەشەوه دەترسىن. چونكە لەدواستى
ئەو رۆزانە بەئاگانىن ئىيمە دەزانىن چەندىن رۆز و
سال و سەردهم لەرابىردو ماڭدا ھەيە.. بەلام ھەرگىز
ناتوانىن رۆزەكانى داھاتتو بخەينە ھەمان
پىوانەوه. ھەرچەند ئەمە دىزايەتىكىرنى زانستە
فەلەكىيەكان نىيە. لەو زانستانەدا ھەندى
پىشىبىنى درىئەكىرىت بۇ ژيان بەلام ھەرگىز
لەو بەئاگانىن كە ئەم گەمە ژيانە كوتايى
دىت. دواجار ئەگەر ژيان خەونىكى درىئىش بىت
رەنگە ساتى بەئاگاھاتنەوه مان نزىك بىت.
دواڭر ئىيمە هيىندە پەرۇشى مانەوهىن هيىندە
لەون بۇون ئەترسىن دەمانەۋىت ھەموو ئەو شستانى
دىيى نادىيارىشيان بېرىۋە جارىكى دى بىھىنەوه
ناو ژيانى ئىستاۋ بەھەر شىۋازىك بىت وزەيەكىيان
پىبەخشىنەوه تا بەخۇمان بلىيەن ھىچ لەزىان ون
نابىت. بەلام دواجار لەوهش دەنلىيان كە ژيان
ھەموومان وون ئەكتات.

ئەکاتەوە، بەلام ساتى داخستنى ئەو كەوانەيە ئاشكرا ناکات.

رەنگە ئەو كەوانە درېزىتر بىت لەتەمەنى ھونەرمەندەكە يان كەسى ئەنجامدەر تەمەنى بەشى داخستنى ئەو كەوانەيە نەکات.. دواجار رەنگە چەندىن كەسى دىيش بتوانى لەناو ھەمان كەوانەدا بىزىن.. ھەروەك قوتابخانە ھونەرىيەكان دەتوانى باشتىرىن نۇمنە ئەم جۆرە كارانەن.

دواتر ھونەر دەتوانىت لەباپتىك بدویت لەھەر زەممەنىكدا كە جىاواز بىت بەزەمەنى رووداوهكە.. بەمانايىكى تر خاوهنى دەسەلاتە لەگوستنەوە زەممەنەكاندا. ئەگەر روداۋىكى وەك ئەنفال يان ھەلەبجە خاوهنى تايىبەتى خولقاندى خۆيان بن بەلام ھونەر دەتوانىت لەم روّدا ئەو ساتانە دروست بکاتەوە بىئەوەي چاوهپىيەتىنى ھەمان بەروارى خۆيان بکاتەوە. دانان و واپەستە بۇون بەزەمەنەوە لەھەر كارىكدا واتە دانانى چوارچىوەيەكى نادىيار بۇ ئەو كارە.. چوارچىوەيەك كە دەيەويت بەقەد قەبارەخ خۆى جىڭەي كارەكە بکاتەوە بەلام ھونەر بەردەوام بەوه خۆى دەناسىيىت كە ناتوانىت مامەلە لەگەل چوارچىوە دىوار بەندەكاندا بکات.

ھەر ئەمەش پالنەرە بۇ ئەوەي بەردەوام ھونەرمەندان خاوهنى جۈرىك لەپۇودارى و سەركەشى بن چونكە ئەوان مامەلە لەگەل شتىكدا دەكەن كە ئەگەر سەربەست نەبىت توانى تىيانى نىيە. ئەو بەدانانى سنورەكان لەمەرگ نىزىك ئەبىت و بەھەمان ئەندازەش لەزىيان دورئەكەويتەوە.

مېرۇوى ھونەر نۇمنە زۆر بەرچاوى ھەيە لەو كارانەي چەندىن سالىيان لەزەمەن داگىيرىردوه بۇ خولقاندىن يان بەبى ئەوەي هىچ پاپەندبۇنىك ئامادەي ھەبىت لەنیوان زەممەن و كاركردندا لاي

خالانە ئاشكرا ئەکات كەونن لەنیو روداوى مەبەستىدا يان بەشىوەيەكى تر بلىين لاي كەسانى ئاسايى خالى سەرەكى و گىرنگ نىن..

بەمانايىكى تر ھونەرمەند خۆى كەسى يەكەمە لەدرۇستكىرىدىنى پالەواندا ئەو دەتوانىت ھەر كەس بىھۇيەت لەھەر ئاستىكدا بىت دەسەلاتى پالەوانى بکات بەردا. رونتر بلىين ھونەرمەند ناتوانىت ھونەر لەخزمەت پالەوانىكى واقعا دەكاربەيىنى.. بۇ ئەو ئاساتىر وايە بەھونەر كەسىكى نەبىنراو بکاتە پالەوان نەك ستابىشى پالەوانىك بکات.. دواجار ھونەرمەند بەچاۋىك تەماشى ئىيان ئەکات كە ھەموو سروشت ھونەرە كەسانى ئاسايى توانى بىنینيان نىيە.. كارى ئەوپىش ئەوەيە شتەكان بەشىوەيەك جىاواز لەوەي ھەيە داپىزىتەوە تا مەرۇفەكان توانى نىگاكردىن يان ھەبىت. (ئەنجىلىق) ئەللىت لەناو بەردىكاندا فىكەر ھەيە.. كارى من تەنها ئەمەيە بەردى زىيادەكان، لائەدەم تا فىكەرەكان دەركەوت.

ھونەرە گواستنەوە زەممەنى خۆى:

يەكىكى تر لەو چەمکانەي ھونەر لەشتەكانى تر جىا ئەکاتەوە ئەوەيە كە پابەند نىيە بەکاتەوە لەدرۇست بوندا.

واتە زەممەنىكى دىيارىكراو نىيە بۇ درۇستكىرىدىنى باپەتىكى ھونەرى بەپىچەوانەوە ھونەر دروست ئەبىت و بەقەدەرەيىكى نادىيار ئەكەويتە نىيۇ زەممەنەوە بەشىوەيەكى تر ناتوانىن ساتى دروستبۇون و كۆتاپى بۇ كارىكى ھونەرى دىيارى بکەين پىش ئەوەي كارەكە ئەنجام بىدەين، چونكە ھەستىكى نادىيار دەتوانىت تۆ بجولىنىت بۇ ئەنجامدانى كارىك ئەو ھەستە خۆى لەچوارچىوە زەممەن و كاتىكى دىيارىكراودا نىيە نازانىن كەي دىت و چەندىك دەتوانىت ئارام بىگىت بەردەوام لەدەستپىكىرىدىدا كەوانەيەك

کارهکهی ئهو خانمەی بۇتە مۆدیل پىر
بىبىت و شىوهى گۇرۇنى بەسەردا بىبىت
ئهو دەيھەۋىت بلېيت كارىك بەزىيان
دەبەخشىم ئىد ئى كە دەست
پىدەكەم و كەى بەكۆتايى دەگەم گرنگ
نەبىت گرنگ ئەوهەيە كارىك ئەكەم.

كەواتە دەتوانىن بلېين لاي ھونەر
زەمن لەگىپانەوهى يادەھەرىيە كاندا
نېيە.. ئەوهەي گرنگە دەتوانىت رولى
دروستكردىنەوهە هىننانەوهى روداۋىكى
رابردووى ھەبىت لەئىستادا بەلام بەو
پىوهەنەي ھونەر پىيى دەبەخشىتەوه
لەگىپانەوهىدا.

دواتر زۆربەي ئهو تراژىديانەي
رويانداوهە ئىيمە وەك كورد بويىنەتە
خاوهنى هىيندە بەئالۇزى خولقىنراوه
كە جەڭ لەو كەسانەي دوچارى
رووداوهەكە بۇون كەسانى دەرەھەيان
وەكو پىويىست نەيانتنوانىيە
رووداوهەكانى بېبىن يان بەشىۋەيەكى تر
بلېين تواناي تىكەيشتنى تەواوى
راسىتى رووداوهەكەيان نەبووه بەلام
دواجار ھونەر لەگىپانەوهىدا ھەمۇو
راستىيەكان ئەلىت بەلام لىرەشدا دەبىت
لەو ئاگاداربىن ئەوانە بەتەنها دەتوانى
راستىيەكان بېبىن كە دەيانەۋىت

بەپاستى بىنەر بن...!! چونكە ھەمۇو مەۋقىك
ناتوانىت بىنەر بىت ھەروھك چۆن ئاسان نېيە
ھەمۇو مەۋقىك ھونەرمەند بىت..

ھونەرمەندانى كلاسيك زۇرتى ئەم جۈزە كارانە
بونيان ھەيە (داشقىشى) لەبەردهم پۇرتىيەتى
مونالىزا نزىكەي چوار سال سەرقالى كاركىردى
بۇ ئەو لەو ناترسىت تا ساتى تەواو بۇونى